

Vedení kroužku. Jak na to, pojďme společně krok za krokem. Část 16.

Duben MĚSÍC LESŮ

1. DUBEN - DEN PTACTVA

22. DUBEN - DEN ZEMĚ

Dubnem zpravidla nastává plné jaro i ve výše položených honitbách. První dubnový den se nazývá apríl a od 16. století je spojen s různými žertíky a drobnými zlomyslnostmi. V dubnu panuje nestálé počasí s častými změnami. Pro ně se vžil výraz aprílové počasí, i když je jiný měsíc.

Co dělají myslivci a lesníci? Okolí větších krmelců vydesinfikujeme některým z běžně dostupných prostředků. Veškeré zbytky krmiv spálíme nebo zakopeme, či odvezeme. Malé krmelce raději přeneseme. Pokud přemísťujeme krmelec, měli bychom zvážit další umístění. Krmelec by měl být na místě, kde má zvěř přehled po okolí, měl by být na slunném místě a neměl by být v blízkosti lesních kultur, kde může soustředěná zvěř působit škody na lesních porostech. Zásadně se vyhýbáme zamokřeným místům. Zvláštní péči věnujeme vnadištím na černou zvěř.

Myslivci osévají políčka, vysazují remízky a pomáhají lesníkům v péči o lesy. Lesníci do konce dubna sbírají šišky modřínu, borovice a pokračují ve výsadbě stromků. Provádějí probírky, kdy se z lesa odstraňují nekvalitní stromy. Instalují lapače na lýkožrouta smrkového a bekyni mnišku.

Co se děje v přírodě? Většina stromů a keřů začíná pučet a vyhání nové výhonky, ze země vyrážejí svěží rostlinky. Na loukách kvetou prvosenky, smetánky lékařské, u cest podběl lékařský a u potoka blatouchy. Z lesních stromů kvetou modříny, buky, javory a jasany, v zahradách jabloně a meruňky.

Přilétá většina ptáků, tokají tetřivci a jeřábci, bažanti přepeřují do svatebního šatu, probouzejí se ježci, vylézají ještěrky a hadi. V noci, ale také za soumraku, je možné slyšet známý, nezaměnitelný zpěv slavíka.

Rodí se nový život. Bažanti a koroptyve zakládají hnízda, sluky, kachny, vrány aj. hnízdí. Lišky vrhají v norách liščata. Podle věku začíná přebarvovat spárkatá zvěř. Nejprve mladší a poté starší. Změna srsti se protáhne u jednotlivých kusů až do června. Mladí jeleni shazují paroží až do května. V dubnu vytloukají paroží také srnci mladších ročníků, zároveň srnčí zvěř přebarvuje. U srn začínáme pozorovat jejich březost. Pokračuje přebarvování srsti muflonů, v tomto měsíci také muflonky kladou muflončata. Začátkem dubna shazují paroží staří daňci a také začínají přebarvovat. Honcování zajíců dosahuje největší intenzity. Přibývá vrhů zajíců a divokých králíků. Koncem měsíce se lasice hranostaj přebarvuje z bílé do rezavé srsti. Začínají hnízdit holubi hřivnáči, což zopakují v červnu a někdy také v srpnu. Přilétá k nám hrdlička divoká, pokračuje jarní tah sluk. V tomto měsíci u nás hnízdí husa velká a rovněž kormorán velký. Změny pozorujeme i u dravců. Začíná hnízdit jestřáb, poštolka obecná, která při

dostatku potravy vyvede mladé v létě ještě jednou. V dubnu až květnu snášejí vejce také samice káně lesní. Hnízdí sova pustovka, páry sovy pálené, sýček obecný, husy velké a kormorán velký.

Návrhy pro činnost v přírodě nejen v kroužcích. S pomocí dospělých vyvěste ptačí budku, sledujte zájem ptactva o osídlení. Pozorování si zapisujte, budete mít podklady pro fenologický strom.

Vyčistěte a upravte v přírodě studánku, pramen nebo část toku potůčku.

Seznamte se s orientací v přírodě, azimutem a topografickými značkami. Zakreslete mapu lesního úseku, kde jste čistili pramen, studánku nebo potůček, a uveďte místopis povodí. Nakreslete a popište shoz daňka skvrnitého a jelence běloocasého.

Co můžeme pozorovat? V dubnu dosahuje zaječí namlouvání vrcholu, právě tehdy je možné pozorovat zajíce polní při jejich divokých honičkách.

Můžeme zjistit, zda se známá pranostika, že na sv. Jiří (24. dubna) vylézají hadi a štíři, zakládá na pravdě.

Jírovec maďal, je v dubnu v plném rozkvětu, mladé květy mají žluté skvrny a produkují nektar, když je skvrna oranžová, již žádný pyl nemá.

V lužních lesích spatříme mnoho barev, žluté blatouchy bahenní, fialové podbílky šupinaté, sasanky hajní, česnek medvědí, který koncem dubna vytváří obrovské koberce a zaplňuje les silnou česnekovou vůní. V dubnu se dají také na našich loukách pozorovat výrazné změny barev. Louky se začínají zbarvovat výraznou zelenou, koncem měsíce dominuje žlutá smetánka lékařská, vystřídá ji jemně růžová řeřišnice luční.

Můžeme pozorovat hnízdění, konipase bílého, pěnkavy obecné, rehka domácího, drozda zpěvného, špačka obecného a střízlíka obecného. Jarní tah částečně stěhovavých ptáků probíhá rychleji než podzimní. Kukačka je posel jara, vyvolává své jméno a ohlašuje začátek jara, přezimovala v Africe.

Pozorujeme, že letní srst u srnčí zvěře má rezavě červené zbarvení, je to jednak ochrana proti slunci, jednak maskování proti nepřítelům z potravního řetězce. Je nápadné, že bachyně, která vede mláďata, si svou zimní srst ponechává mnohem déle.

Vytvořme si vlastní fenologický kalendář a strom

Fenologie, je to složenina řeckých slov znamenajících „jevit se“ (fainein) a věda (logia).

Fenologický kalendář nás provází po celý rok. Víme, že fenologie je nauka, která se zabývá studiem časového průběhu pravidelně se opakujících životních etap a projevů jednotlivých fází rostlin, ptactva a zvěře. Víme, že vše závisí na střídání povětrnostních a půdních podmínek během ročních období. Proč si tedy nesestavit vlastní fenologický strom? Jak

sestavit vlastní fenologický kalendář? Fenologické údaje jsou informace, které získáváme pozorováním sezónního vývinu rostlin, vývoj zvěře a ptactva.

Vyberte si rostlinu (strom, keř, bylinu), kterou můžete každý den pozorovat, a vedte o ní podrobné záznamy v průběhu celého roku. V zápise zachytíte např. změny ve stavu pupenů, čas rašení, rozvoj poutat a květů, odkvétání, vývoj plodů, vývoj listů, výskyt škůdců, vlivy počasí, zrání plodů, žloutnutí a padání listů atd.

Zápis doplňujte nákresy, grafy a fotografiemi, které si sami zhotovíte. Pozorujte tutéž rostlinu i v příštím roce a porovnávejte. Doporučuje se sledovat několik jedinců téhož druhu rostliny pro lepší srovnání a pro případ nepředvídané okolnosti (např. úhyn).

Fenologické pozorování ptactva. Provádějte fenologické pozorování ptactva, to znamená sledování jejich příletu, hnízdění, odletu apod. Zaměřte se na ptáky, kteří žijí v okolí vaší obce a je možno je pozorovat soustavně. Mohou to být čápi, rackové, špačci, hrdličky zahradní, kosi, poštolky apod. Ptactvo pozorováním nerušte, zejména při hnízdění. Používejte dalekohledu. Získané údaje denně zapisujte spolu se záznamy o počasí. Používejte fenologických značek, popř. doplňujte fotografickými snímky

Fenologický strom

Sestavíme-li fenologické záznamy o přírodě chronologicky do sloupce, vyroste nám v průběhu roku „fenologický strom“. Na levou stranu můžeme zaznamenávat údaje o rostlinstvu, na pravou o živočišstvu a doplňujeme kresbami nebo nalepujeme výstřižky a fotografie. Postupujeme odspodu. Úkol je vhodný jako kolektivní práce celého kroužku. Fenologický strom založíme na velkém papíře, nejlépe na nástěnce.

